

دل‌نوشت

یادی از استاد محمدرضا شجریان
پاییز آمد و پاییز رفت
فریبا افشین‌فر · خواننده

● استادمان رفت. خسرو آواز ایران، با صدای بی نظیر و بی‌میتایش. قلب میلیون‌ها ایرانی از رفتش مملو از غم و درد شد؛ اما آسمانی‌ها خوشحال‌اند. چون با رفتن او به آن سو تمام خوابان و اهل موسیقی و شعر و ادب از آمدنش مسرور و شاد گشتند. در سرتاسر میهن پهناور و قهرمان پرورمان هنوز صحبت و سخن از اوست. یادش و نامش همیشه دلگرم‌کننده دل‌های غمدیده است. از این خوشحالم که خانواده‌اش راه و رسم او را ادامه خواهند داد. شیرمردانی چون او در میهنمان فراوان‌اند، راهشان مستدام باد. چه مسلمانانی که با «ربنای» او سر سفره‌های افطار نشستند و دست به دعا برداشتند. این را می‌دانم پشت لیخنندش ناگفته‌ها داشت. بعضی را به زبان راند و بعضی را نه. شاید اگر اجازه داده می‌شد هنر مملکت را اداره می‌کرد. کل‌چهره میرس که چگونه؟ ولی اداره می‌کرد. ما با صدای دلنشین «مرغ سحر» هر صبح بیدار شده و گوش جان به نواهای شیرینش می‌سپاریم. در پاییز آمد و در پاییز رفت. قلمم از نوشتن صفات نیک او عاجز است. ما همه با رفتن آن پدر موسیقی با صوت خوش‌الحان‌ش تنها مانده‌ایم. ولی با یاری پروردگار مهربان پسرش «همایون» پیگیر طریقتش خواهد بود ان‌شاءالله. استاد عزیز! دوستداران هنر همواره به یادت خواهند ماند. ما به صدای دلنوازت خو گرفته بودیم و موسیقی را با تو شناختیم. مکانت جنت و روحت همیشه در آرامش باد.

سینمای جهان

جشنواره کن به تعویق می‌افتد

● جشنواره فیلم کن به‌زودی به صورت رسمی از تعویق برگزاری هفتادوچهارمین دوره این رویداد سینمایی تا ماه جولای خبر خواهد داد.به گزارش وریتی، مسئولان جشنواره کن به‌زودی تاریخ جدید برگزاری این جشنواره را در سال ۲۰۲۱ اعلام خواهند کرد؛ جشنواره‌ای که سال گذشته به دلیل بحران جهانی کرونا پس از چند بار به‌تعویق افتادن درنهایت لغو شد. با تغییر تاریخ جشنواره کن، این رویداد مهم به احتمال فراوان در ماه جولای برگزار خواهد شد؛ چراکه در ماه‌های بعدی احتمال تداخل تاریخی با جشنواره‌های مهمی همچون ونیز و تورنتو وجود دارد که در ماه‌های اگوست و سپتامبر برپا خواهند شد. «تیری فرمو» مدیر جشنواره کن نیز در مصاحبه‌ای با یک روزنامه فرانسوی از احتمال تمدید تعویق جشنواره کن برای رسیدن فیلم‌های باکیفیت به جشنواره خیر داده که به دلیل همه‌گیری کرونا مراحل ساخت آنها با تأخیر روبه‌رو شده است. پیش‌تر اعلام شده بود جشنواره کن ۲۰۲۱ در ماه ژوئن برگزار خواهد شد اما قرار است رویداد کن لاینز که بازار سالانه اکهپی و تبلیغات است طبق روال سال‌های گذشته در این ماه برگزار شود و جای برای برپایی جشنواره کن نخواهد بود. جشنواره بین‌المللی فیلم برلین که سالانه در ماه فوریه برپا می‌شود نیز چندین‌پیش اعلام کرد دوره آتی خود را در سال ۲۰۲۱ در دو مرحله برگزار خواهد کرد که با نمایش آنلاین فیلم‌ها برای اهالی سینما و رسانه در مارس و نمایش عمومی آثار در ماه ژوئن همراه خواهد بود. جشنواره کن سالانه میزبان ۴۵ هزار نفر از اهالی سینما و مخاطبان سینمایی است که از این میان چهارهزار و ۵۰۰ نفر را روزنامه‌نگاران از سراسر جهان تشکیل می‌دهند. جشنواره کن هم‌اکنون میزبان پذیرش آثار برای دوره هفتادوچهارم خود است و آخرین مهلت ارسال آثار برای فیلم‌های دانشجویی (۱۵ فوریه، ۲۷ بهمن)، فیلم‌های کوتاه (اول مارس، ۱۱ اسفند) و فیلم‌های بلند (پنجم مارس، ۱۵ اسفند) خواهد بود.

امید جوانبخت: معمولا همه

بازیگران در طلب نقش اصلی یا قهرمان اصلی فیلم‌ها هستند؛ با این تحلیل که با حضور در این نقش‌ها بتوانند در یادها بمانند. شاید این تصور در پاره‌ای موارد محقق شود اما راه ماندگاری، جاده پربیخ‌وخمی است که سنگلاخ‌های مختلفی دارد. چه بسیار نقش‌های اصلی که با گذشت زمان رنگ باخته و چه بازیگران این نقش‌ها که از یادها رفته‌اندا با مرور و تعمقی بر نقش‌های به‌یادماندنی تاریخ

سینما می‌توان نقش ماندگار را حاصل لاقی سه اصل کارگردان کاربلد، بازیگر خلاق و نقش خوب به‌نگارش درآمده دانست که طول نقش تأثیری در ماندگاری‌اش ندارد. بازیگر به تنهایی و بدون حضور دو ضلع دیگر این ترکیب راه به جایی نمی‌تزد. شاید در فیلم‌هایی نقش‌های منفی زیر سایه نقش اصلی به چشم نیامده باشد ولی معمولا در فیلم‌های خوب، نقش‌های منفی حتی با حضوری کوتاه‌تر جای کار و پرداخت بیشتری برای بازیگر دارند. نقش‌های ضدقهرمان در صورت پرداخت درست تأثیر قابل ملاحظه‌ای در شکل‌گیری درام داستان دارند. در سینمای ایران یکی از مصادیق بازیگرانی که ماندگاری‌شان را مدیون نقش‌های منفی هستند، می‌توان «فتحعلی اویسی» دانست. او که تحصیل‌کرده کارگردانی دانشگاه ایالتی تگزاس است و چند فیلمی را نیز کارگردانی کرده (دو فیلم مهجور «مادر۶۳۷» و «باو۶۷»، فیلم کودکانه «مریم و میتیل۷۱» و فیلم تجاری «سربلند۷۳»)، عمده شهرتش را از بازیگری دارد. بازیگری او را می‌توان به دو دوره تقسیم کرد؛ نقش‌های عمدتا مکمل جدی و منفی در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ و نقش‌های عمدتا اصلی کم‌دی در دهه ۸۰ و ابتدای دهه ۹۰. نقش‌های مکمل در دوره اول عمدتا توانایی‌های بازیگری «اویسی» را به دلیل حضور دو ضلع بسیار مؤثر دیگر (کارگردان کاربلد و نقش خوب) بسیار به رخ می‌کشد. بی‌شک نقش «سرفنگ» در فیلم درخشان «ناخدا خورشید/۶۵» را می‌توان گل سرسبد نقش‌های این دوره او و کارنامه نقش‌های منفی سینمای ایران دانست. سردسته اوپاش و تبعیدی‌ها در این فیلم، به مدد بازی

هنر

مروری بر کارنامه «فتحعلی اویسی»، **بازیگر سینما و تلویزیون**

ارزش ضدقهرمان

ظریف و نگاه‌های نافذ «اویسی» با دیالوگ‌هایی محدود، مؤثر و خوب نوشته‌شده که با صدای باایست زنده‌یاد «عطالله کاملی» مکمل بازی و هیکل اوست، تصویر متفاوتی از یک نقش منفی را به نمایش می‌گذارد. این نقش که با نگاه ویژه «ناصر تقوایی» در نگارش فیلم‌نامه و کارگردانی و نیز حضور و بازی حساب‌شده «اویسی» در عین باورپذیری و تأثیرگذاری بی‌آنکه کار خشنی (فقط در سکانس پایانی و درگیری داخل لنج ما خشونت‌ی فیزیکی از او می‌بینیم) انجام دهد، به قطب منفی فیلم تبدیل می‌شود. طراحی لباس این شخصیت که شامل پیراهن و شلوارِی با جیب‌های بزرگ و پوتین و کلاه‌هی لبه‌دار است، در کنار گرم او با سبیلی بلند و چهره‌ای آفتاب‌سوخته در آفریدن این تبعیدی به آخر خط رسیده که می‌خواهد با پول‌های «خواجه ماجد» خود و دوستانش را از این بندرگاه جهنمی برهاند، نقشی بسزا دارد. در این فیلم‌نوشت درخشان «تقوایی» و نگاه متفاوت او، به غیر از «سرفنگ» نقش‌های مکمل «مستر فرهان/نضیریان» و «ملول/پورصمیمی» نیز همپای نقش اصلی فیلم یعنی ناخدا «دارپوش ارجمند» به چشم آمده و به یاد می‌مانند. تقابل او با ناخدا در سکانس پایانی فیلم در کشتی، تنهایی و مهارت ناخداِ یک‌دست را بیشتر برجسته می‌کند. نقش مکمل «بیزقل»،

قبلی فاصله داشت روی نمود. هرچند این‌گونه نقش‌ها عمدتا نقش اصلی فیلم‌ها و سرریال‌ها بودند اما به دلایل مختلفی چون متکی بودن به دیالوگ‌های مسلسل‌وار و عمدتا فی‌البداهه، کارگردانی ضعیف، شبیه‌بودن نقش‌ها و گرم‌ها و تکرار زیاد این تیپ ثابت در فیلم‌ها و سرریال‌های مختلف، پس از اقبالی چندساله به سرعت افول کرد و این افول بازیگر و قابلیت‌های متنوعش را به سوی فراموشی سوق داد. از هوشمندی‌های یک بازیگر شاید این

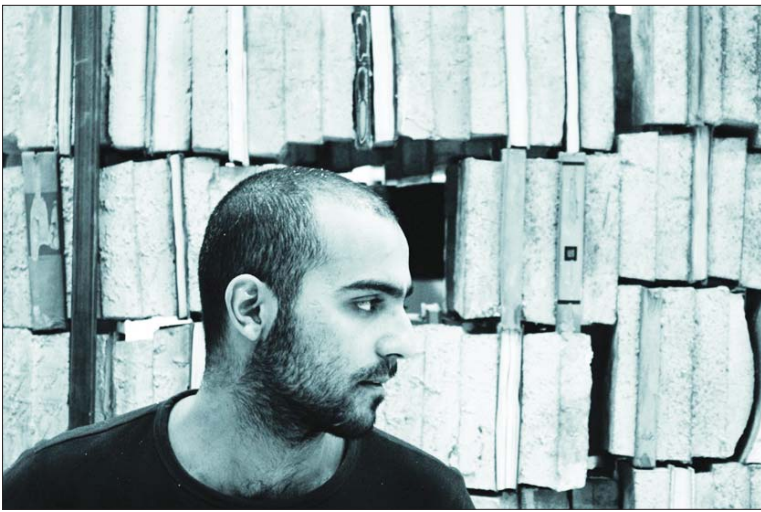
باشد که توانایی‌هایش را به تدریج و بجا عرضه کند تا هم به چشم تماشاگران بیاید و هم آنها را بر اثر تکرار در آثاری عمدتا سطح پایین کم‌اثر و بی‌کشش نکند. متأسفانه سینمای ایران در دوره‌های مختلف به محض اقبال تماشاگران به یک فیلم یا ژانر آن‌قدر کپی‌های سطح پایین و بی‌ظرافت آن را تکثیر می‌کند تا در جایی به واسطه دلزدگی تماشاگران، کل آن ژانر و طبیعتا بازیگرانش تا سال‌ها از گردونه خارج می‌شوند. این روند اضمحلال را در دهه‌های مختلف می‌توان پی گرفت؛ گونه ملودرام پس از فیلم «کنج قارون/۴۵»، گونه فیلم‌های جاهلی پس از فیلم «قیصر/۴۸»، گونه فیلم‌های مربوط به ساواک در بعد از انقلاب،

گونه فیلم‌های جنگی در اواخر دهه ۶۰، گونه فیلم‌های حادثه‌پراز در اواسط دهه ۷۰. فیلم‌های اصطلاحا جوان‌پسندانه (یا دختر و پسر) در دهه ۸۰ و بالاخره گونه کم‌دی در سال‌های اخیر. اگر بازیگری در سینمای کلیشه‌پسند ما در دوره‌ای که آن «گونه» مورد اقبال است با حضور در آثار تکراری کاملا خود را خرج کند، با افول آن جریان توانایی‌های دیگر بازیگر نیز در این گرداب نادیده گرفته خواهد شد. «فتحعلی اویسی» در یک نگاه بازیگری تواناست که هرچند رونق فعالیتش در دهه ۸۰ (در آستانه ۶۰سالگی) و درحالی‌که اغلب بازیگران هم‌نسلش اجبارا کم‌کار شده بودند خوشحال‌کننده بود، اما عیار بازیگری‌اش در نقش‌های منفی و مکمل سال‌های دور فیلم‌های فیلم‌سازانی کاربلد «همچون «تقوایی»، «کیمیایی»، «مهرجویی»، «حاتمی»، «هنرمند» و…) بسیار بیش از نقش‌های اصلی اغلب کم‌دی‌های پرفروشش به چشم می‌آید.

علی وزیری:

نقدها و گفت‌وگوها برای هنرمند مفیدتر از جایزه‌گرفتن است

قرار گرفته است و ما استفاده جمعی خوبی از اشیا نمی‌کنیم. میز و صندلی جنبه دور هم نشستن و صحبت‌کردن دارد ولی ما یا نمی‌خواهیم یا نمی‌توانیم دور یک میز بنشینیم و با هم صحبت کنیم.»

وزیری افزود: «اثری که هم‌اکنون در دوسالانه به نمایش درآمده است نشان می‌دهد که این استفاده جمعی از میز و صندلی وجود ندارد. این اثر کاملا به فضای مابین نبرداخته، بلکه بخشی از آن را به‌صورت پوزیتوو نمایش داده‌ام و این فضا به شکل دیواری بالا آمده است. نکته‌ای که برایم اهمیت داشت آن بود که آن فضا را نمی‌خواستم

کارها و روند شکل‌گیری آنها بودند. مستندنگاری آثار نیز از بخش‌های قابل توجه این دوسالانه بود و همه اینها از نکاتی بود که باعث می‌شد این دوسالانه نسبت به دوره‌های قبل حرفه‌ای‌تر باشد. البته محدودیت‌هایی نیز در این دوسالانه وجود داشت مانند داربست‌هایی که برای نصب آثار استفاده شده و اگرچه به نمایش بعضی از کارها آسیب می‌زند اما برای بعضی از آثار جواب داده است.»

وزیری ادامه داد: «بیشتر کسانی که در این دوسالانه شرکت کرده‌اند رویکرد پرنرگی به مترتال و کار با ماده داشتند و ساده را به‌عنوان مفهوم استفاده کردند. بنابراین روند کارکردن هنرمند با ماده نیز جذاب بوده و مستندنگاری دوسالانه توانست به مخاطبان نشان دهد که هنرمند در کارها خود چگونه با ماده کار می‌کند. البته این تنها بخشی از مستندنگاری است و بخش دیگری از آن است که کارهای گذشته هنرمند را نشان دهد تا مخاطب متوجه شود که چه مراحل طی شده تا هنرمند به اثر فعلی رسیده است.»

او درباره غیرقابتی بودن این دوسالانه گفت: «قابتی یا غیرقابتی بودن دوسالانه‌ها هر کدام می‌تواند نکات مثبتی داشته باشد. اما من با اینکه چند نفر به‌عنوان برگزیده انتخاب شوند و جوایزی را دریافت کنند موافق نیستم، بلکه فکر می‌کنم تمرکز باید روی این باشد که چگونه هنرمند را بهتر معرفی کنند. انتشار نقدها و گفت‌وگوها باعث می‌شود هنرمند بهتر دیده شود و مطرح‌شدن به این شکل بسیار مفیدتر از جایزه‌گرفتن است.»

زیر درختان زیتون

در گذشت یک هنرمند موسیقی

● ابراهیم اثباتی - آهنگ‌ساز و نوازنده تنبور- به علت بیماری در ۴۹سالگی دار فانی را وداع گفت. به گزارش «شرق» خانه تئاتر درگذشت ابراهیم اثباتی، رئیس هیئت‌مدیره انجمن موسیقی خانه تئاتر را تأیید کرده است. بیماری اثباتی از سال گذشته شروع شده بود و پس از عید شدت گرفت. او در دو هفته اخیر در بیمارستان بستری شده بود. این هنرمند که همسر نسیم ادبی- بازیگر- بود، شامگاه پنجشنبه، دوم بهمن، درگذشت. ابراهیم اثباتی موسیقی را از سال ۱۳۶۴ با ساز تنبور آغاز کرد و از رهنمودهای استاد سدخلیل عالی‌نژاد بهره برد. این هنرمند فقید در این مسیر به فراگیری سازهای دیگر همچون ستار، تار، عود، دیوان و دف پرداخت و همچنین از یادگیری و پژوهش در زمینه تئوری موسیقی و آهنگ‌سازی دریغ نکرد. او تا سال ۱۳۹۲ قریب به ۴۳ موسیقی تئاتر و چندین موسیقی فیلم ساخت. او در سال ۱۳۸۰ با جمعی از هنرمندان و نوازندگان به تأسیس گروه وصل صوفیان اقدام کرد که حاصل آن اجرای کنسرت در داخل و خارج از کشور بوده است. عمده آثار این هنرمند در حوزه هنرهای نمایشی بود.

افتتاح بیستمین جشنواره فیلم «باری» در سوئد

● بیستمین دوره جشنواره فیلم «باری» سوئد با نمایش فیلم‌های بلند سینمایی و کوتاه یکشنبه، پنجم بهمن‌ماه ساعت ۱۶:۳۰ به وقت تهران شروع به کار می‌کند. به گزارش «شرق» به نقل از ستاد اطلاع‌رسانی جشنواره، این دوره از جشنواره یاری آنلاین برگزار می‌شود و هم‌زمان پنج میز گفت‌وگو با حضور عوامل فیلم‌ها و کارشناسان سینمایی در تهران، استکهلم، گوتنبرگ، تورنتو و ونکوور بین‌بینی شده است. علاقه‌مندان برای تماشای فیلم‌ها و شرکت در جلسات نقد و بررسی آنلاین، می‌توانند به سایت جشنواره به نشانی https://film.yari.nu مراجعه کنند. تهیه بلیت رایگان است، اما شرکت‌کنندگان در صورت تمایل، برای کمک به پروژه مدرسه دخترانه شبانه‌روزی در سیستان‌وپلوچستان (منطقه لاشار) می‌توانند روی گزینه Donation کلیک و در جمع‌آوری هزینه ساخت این مدرسه مشارکت کنند. هن همتی هامارستروم، دبیر بیستمین دوره جشنواره فیلم یاری در استکهلم است و در این دوره بیش از ۳۰ سینماگر در ایران، اروپا، کانادا و آمریکا با این جشنواره همکاری دارند.

آخرین وضعیت فیلم‌های نعمت‌الله ومهدویان در جشنواره فجر

● دو فیلم «شیشلیک» و «قاتل و وحشی» با انجام اصلاحاتی برای بازبینی نهایی و نمایش در جشنواره فیلم فجر آماده می‌شوند. به گزارش ایسنا، کار هیئت داوران سی‌ونهمین جشنواره فیلم فجر به روزهای پایانی خود رسیده و بیشتر فیلم‌ها با صدور پروانه نمایش دیده شده‌اند. در این بین دو فیلم «قاتل و وحشی» به کارگردانی حمید نعمت‌الله و «شیشلیک» به کارگردانی محمدحسین مهدویان با اصلاحاتی روبه‌رو شده‌اند که در صورت انجام موارد مورد نظر شورای پروانه نمایش به‌زودی در اختیار هیئت داوران قرار می‌گیرند. در روزهای گذشته پس از آنکه شنیده شد فیلم جدید نعمت‌الله -که سال گذشته به‌دلیل مشکلاتی در مالکیت فیلم امکان حضور در جشنواره را پیدا نکرده بود- مانعی برای گرفتن مجوز در شورای پروانه یمایش پیدا کرده، جمعی از هنرمندان مطرح سینما از جمله هدیه تهرانی، پرویز پرستویی، نوید محمدزاده و حامد بهداد، به حمایت از این فیلم پرداخته و خواستار این شدند که فیلم در جشنواره به قضاوت مردم و تماشاگران گذاشته شود. دراین‌باره محمدرضا فرجی، مدیرکل نظارت بر عرضه و نمایش سازمان سینمایی، به ایسنا گفت: سازندگان این دو فیلم مواردی را که برای اصلاح مدنظر شورا بود پذیرفته‌اند و فقط مشکلی زمان داشتند که قول داده‌اند تا بکی، دو روز آینده فیلم را به ما برسانند. پیگیری‌ها حاکی از این است که اصلاحات وارده شده به فیلم «شیشلیک» در بخشی از دیالوگ‌هاست، اما در فیلم نعمت‌الله مسئله بر سر موی تراشیده‌شده بازیگر زن است که احتمالا دچار تغییراتی می‌شود تا مجوز نمایش آن صادر شود. این فیلم‌ها باید در روزهای اوایل هفته پیش‌رو به سازمان سینمایی برسند، چراکه جدول نمایش فیلم‌های جشنواره باید بسته شود. لایلا حاتمی، امین حیایی، شهرام حقیقت‌دوست و ستاره اسکندری بازیگران فیلم «قاتل و وحشی» هستند و همایون شجریان هم برای چهارمین‌بار در این فیلم با نعمت‌الله همکاری کرده است. «شیشلیک» که یک فیلم کم‌دی است، آخرین فیلمی بود که فرم حضور در جشنواره را پر کرد. در این فیلم رضا ططاران، زاله صامتی، پژمان جمشیدی، مهلقا باقری، وحید رهبانی، عباس جمشیدی‌فر و جمشید هاشم‌پور بازی کرده‌اند. مهدویان این فیلم را به نویسندگی امیرمهدی ژوله ساخته است.